27/01/2024

Εγκώμιον εις τον Ιερόν Χρυσόστομον – Του Μητροπολίτου Μάνης Χρυσοστόμου

/ Γνώμες

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Ποιός εἶναι ἱκανός ν’ ἀρθρώσει λόγον γιά νά ὁμιλήσει μέ ἐπαινετικά ρήματα γιά τόν μεγάλο Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τόν «χρυσοῦν τήν γλῶτταν», Ἅγιον Ἰωάννη, τόν Χρυσόστομο; Μέ ποιά χρυσά ἐγκώμια νά στεφανώσουμε τήν ἱερά καί δοξασμένη στούς αἰῶνες κεφαλή τοῦ θεοφόρου ἁγίου πατρός; Ἤ, ποιά γραφίδα μπορεῖ νά περιγράψει τόν βίον τοῦ ἀκαταπόνητου ἀγωνιστοῦ τῆς ἀλήθειας; Καί πόσα βιβλία μποροῦν νά γραφοῦν καί νά ἑρμηνεύσουν τήν διδασκαλία, τοῦ, κατ’ ἐξοχήν, ἑρμηνευτοῦ τῶν θείων Γραφῶν;

Τί θά κάνουμε λοιπόν; «Σιγήσωμεν ἆρα»; Ὄχι, δέν ἐπιτρέπεται νά τό κάνουμε αὐτό. Μέ αἴσθηση τῆς χοϊκότητος καί μικρότητός μας, μέ ἱερή εὐλάβεια, μέ ψυχή ὅλο πόθο, θά τολμήσουμε νά προχωρήσουμε σέ λόγο γιά τόν Ἱερό Χρυσόστομο. Θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἱερότατο χρέος μας, πρῶτον, καθ’ ὅτι εἶναι πανίερη καί μεγίστη ἡ προσωπικότης συνάμα καί ὁ ἐμπνευστής τῆς ζωῆς μας, καί δεύτερον, εἶναι εἷς ἐκ τῶν περιφημοτέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀκόμη περισσότερο δέν ἐπιτρέπεται ἡ σύγχρονη Ἑλλάδα ν’ ἀγνοεῖ ἤ περιθωριοποιεῖ τόν μεγάλο της διδάσκαλο τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ὀφείλουμε νά εἴμεθα συνεπεῖς ἀπέναντι στήν πνευματική μας ἱστορία, εὐγνώμονες στίς μεγάλες προσωπικότητες γιά τίς εὐεργεσίες τους. Αὐτό σημαίνει ἱστορική συνείδηση, πολιτιστική παράδοση, ἀγωγή παιδείας, πνευματική καλλιέργεια. Ἀποτελεῖ σφάλμα νά μή διδάσκονται στά σχολεῖα μας ἐπιλεγμένα ἀποσπάσματα κειμένων τοῦ σοφοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου καί

ὡς ἐκ τούτου, οἱ νέοι μας νά παραμένουν ἄγευστοι τοῦ μέλιτος τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας, τήν ὁποία δημιούργησε καί θεμελίωσε ὁ ἱερομύστης τῶν γραμμάτων Χρυσόστομος.

Ἐγκώμιον, λοιπόν, εἰς τόν Ἱερόν Χρυσόστομον.

Ἀλλά ἄς σκιαγραφήσουμε τόν βίον του ἀδρομερῶς.

Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος γεννήθηκε τό 354 μ.Χ. στήν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας, μία ἀπό τίς μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ὀνομαζόντουσαν «Συριάδες Ἀθῆναι», διότι ἤκμαζαν τήν ἐποχή ἐκείνη τά γράμματα, ἡ διανόηση, οἱ τέχνες καί ὁ πολιτισμός σέ ποικίλες μορφές του. Ὁ πατέρας του λεγόταν Σεκοῦνδος καί ἦταν ἀνώτερος ἀξιωματικός τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. Ἡ μητέρα του ἦταν ἡ ἁγία γυναίκα Ἀνθοῦσα. Ἔμεινε ὀρφανός ἀπό πατέρα σέ μικρή ἡλικία καί ἀνετράφη ἀπό τήν μητέρα του «ἐν παιδείᾳ καί νουθεσίᾳ Κυρίου». Σπούδασε στήν Ἀντιόχεια καί στήν ἀρχή ἤσκησε τό ἐπάγγελμα τοῦ συνηγόρου. Ἔπειτα γνωρίζοντας βαθύτερα καί οὐσιαστικότερα τήν χριστιανική διδασκαλία, ἔζησε βίον ἀσκητικότατον μέ προσευχή καί ἀδιάλειπτον μελέτη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι χαρακτηριστικό αὐτό πού ἔλεγε ὁ περίφημος διδάσκαλος τῆς ἐποχῆς, ὁ εἰδωλολάτρης σοφιστής Λιβάνιος, ὅτι «διάδοχός μου θά ἦταν ὁ Χρυσόστομος, ἄν δέν τόν εἶχαν οἱ χριστιανοί ἀφαιρέσει», δηλαδή δέν εἶχε προσχωρήσει στήν χορεία τῶν Χριστιανῶν.

Ἀργότερα, τό 380μ.Χ., χειροτονήθηκε διάκονος ἀπό τόν Ἀντιοχείας Μελέτιο, ἀπό ἱερό ζῆλο, ἀφήνοντας μιά λαμπρά σταδιοδρομία πού τοῦ ἀνοιγόταν στό δικαστικό σῶμα. Πρεσβύτερος χειροτονήθηκε ἀπό τόν Ἀντιοχείας Φλαβιανό καί ἄρχισε μία ποιμαντική ἐργασία μετ’ ἐνθέου ζήλου, πλήρους αὐταπαρνήσεως καί πολλῆς ἀγωνιστικῆς διαθέσεως. Στήν Ἀντιόχεια μεριμνοῦσε γιά τούς ἀσθενεῖς, τούς φυλακισμένους, τούς αἰχμαλώτους, τούς ἀστέγους, τούς συνανθρώπους του.

Τό 397μ.Χ. τόν ζήτησαν καί χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος στήν πρωτεύουσα, ὡς ἀρχιεπίσκοπος στήν Κωνσταντινούπολη. Στό θρόνο αὐτό ἔδρασε ἀκόμη περισσότερο. Εἰδικότερα, ἐπέλυσε χρονίζοντα θέματα τῆς Ἐκκλησίας, φρόντισε γιά τήν Ἱεραποστολή στή Σκυθία, Περσία καί Φοινίκη. Τό τρίπτυχο τῆς ποιμαντορίας του ἦταν: Λατρεία, συγγραφή, φιλανθρωπία.

Ὡστόσο, ὑπέστη τρεῖς ἐξορίες καθ’ ὅτι μέ τούς πύρινους λόγους του ἤλεγχε τήν ἀσυδοσία καί ματαιοδοξία ἀλλά καί τίς ἀδικίες τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Κατά τήν διάρκεια τῆς τρίτης ἐξορίας του, στά Κόμανα τοῦ Πόντου, ἄφησε τήν τελευταία του πνοή στίς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 407μ.Χ.. Οἱ τελευταῖοι του λόγοι ἦσαν συγκινητικοί καί καταπληκτικοί: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν». Ἀπό

τά ἑξήντα χρόνια τῆς ζωῆς του τά ἐννέα ἦταν Ἀρχιεπίσκοπος, ἐκ τῶν ὁποίων τά τρία τά ἔζησε στήν ἐξορία.

Γιά τά ἰδιαίτερα σωματικά χαρακτηριστικά του γνωρίζουμε, ὅτι ἦταν κοντός στό ἀνάστημα, μέ μεγάλο κεφάλι, ὠχρόλευκος, μέ βαθουλωμένες τίς κόγχες τῶν ματιῶν καί τούς βολβούς τους μεγάλους. Δέν εἶχε μεγάλη κόμη καί τό μέτωπό του εἶχε πολλές ρυτίδες. Τό γένιόν του ἦταν κοντό καί ἀραιό. Ὡστόσο, ὅλο τό πρόσωπό του ἀκτινοβολοῦσε. Ἡ ὅλη του παράσταση ἦταν ἀσκητική καί σοβαρή. Ὅσοι τόν ἀντίκρυζαν αἰσθανόντουσαν τό πρόσωπο του νά δηλώνει τόν ἐσωτερικό πλοῦτο τῶν ἀρετῶν του. Θά ἀναφερθοῦμε κατωτέρω, στόν ἐγκωμιαστικόν αὐτόν λόγον, σέ μερικά σημεῖα, χαρακτηριστικά τῆς μεγάλης αὐτῆς προσωπικότητος.

*

α) Τό πρῶτον εἶναι: Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὡς ἱεροκῆρυξ. Πράγματι, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἦταν τό χρυσό στόμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀκούραστος διδάσκαλος, ἑρμηνευτής τῶν θείων Γραφῶν, ἀληθής θεολόγος τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Εὐρυτάτης παιδείας ἀνήρ, πολυταλαντοῦχο πνεῦμα, ὁ κατ’ ἐξοχήν ἱεροκῆρυξ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ πρύτανις τῶν ἱεροκηρύκων ἀνά τούς αἰῶνες. Κήρυττε συνήθως δύο φορές τήν ἡμέρα μετά πολυμαθείας, καθαρότητος καί σαφηνείας λόγον, μετά δυνατῶν εἰκόνων καί ζωντανῶν παραδειγμάτων, ὥστε ὁ λαός τόν παρηκολούθει μέ ἀδιάπτωτη προσοχή καί συγκίνηση, γι’ αὐτό καί πολλές φορές ξεσποῦσε σέ δάκρυα καί χειροκροτήματα. Ὁ λόγος του ἦταν ἕνας ἄριστος συνδυασμός ἐλέγχου καί νουθεσίας, διδαχῆς, παρηγορίας καί ἐνθάρρυνσης. Στήν μεγάλη του αὐτή ἐπιτυχία τοῦ κηρυγματικοῦ λόγου, τόν βοηθοῦσε τά μέγιστα ἡ σπουδαιοτάτη γνώση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἔγραφε χαρακτηριστικά, ἐν προκειμένῳ, ὁ λόγιος Ἔρασμος (16^{ος} αἰ.): «Ἄν θέλεις νά γνωρίσεις τόν ἀττικό λόγο, διάβασε Δημοσθένη. Μά, ἄν θέλεις νά δεῖς τό ὕψος τῆς χριστιανικῆς ρητορείας, διάβασε Χρυσόστομο». Μιλοῦσε μέ φυσικό τρόπο, μέ εὐχέρεια, μέ πλούσιο λεξιλόγιο, μέ γλαφυρότητα, ἀνεπιτήδευτα, μέ λόγο ἑλκυστικό, χωρίς νά κάνει δημιουργία ἤ φλυαρία λόγων. Εἶχε ρέουσα γλῶσσα. Σκοπός ἄλλωστε τοῦ λόγου του ἦταν ἡ πνευματική ὠφέλεια καί ἐξύψωση τῶν ἀκροατῶν του καί οὐδόλως ἡ ἐπίδειξη τῶν ἱκανοτήτων τῆς προσωπικότητός του. Δέν μιλοῦσε γιά τήν δόξα τήν δική του, ἀλλά γιά τήν δόξα τοῦ Χριστοῦ, γι’ αὐτό καί τό κήρυγμά του Χριστόν φανέρωνε καί εἰς Χριστόν ὁδηγοῦσε τούς ἀνθρώπους. Δικαίως ἡ Ἐκκλησία τόν ὑμνεῖ μέ τίς ὡραιότατες φράσεις: «Σάλπιγξ χρυσόφωνος ἀνεδείχθης χρυσορρῆμον Χρυσόστομε χρυσουργῶν τὰς καρδίας τῶν πιστῶν» (Δοξαστικόν Ἑσπερινοῦ 13^{ης} Νοεμβρίου).

Γνώριζε καί χρησιμοποιοῦσε ἀλλεπάλληλες συνώνυμες λέξεις. Ἦταν πάντοτε ἕτοιμος νά ὁμιλήσει. Ὁ λόγος του γοήτευε, ἦταν ἑλκυστικός καί συμβάδιζε μέ τόν

ἐνάρετο βίο του. Γνώριζε ἄριστα τήν Ἁγ. Γραφή, ὅσον οὐδείς ἄλλος, καί χρησιμοποιοῦσε πλεῖστα χωρία στά κηρύγματά του. Πράγματι, ἐργάσθηκε κηρυγματικῶς γιά τήν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων καί μόνον γι' αὐτό τό ὕψιστο ἀρχιερατικό του καθῆκον.

*

β) Δεύτερον: Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὡς συγγραφεύς. Πράγματι, ὡς συγγραφεύς ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς πολυγραφώτερους θεολόγους Πατέρες καί Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας. Εἶναι δέ πολύ χαρακτηριστικό, ὅτι ἐκδόσεις ἔργων του πραγματοποιήθηκαν ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 5^{ου} αἰῶνα (στήν λατινική, συριακή, ἀρμενική, γεωργιανή, κοπτική, ἀραβική γλῶσσα). Στή Δύση, ἤδη δέκα χρόνια μετά τήν κοίμησή του, παρουσιάζεται ἡ πρώτη μετάφραση.

Ὁ Χρυσόστομος ἦταν τό κλασσικό ἀνάγνωσμα τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ ἀριθμός τῶν χειρογράφων ἄλλωστε πού σώζονται εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμό τῶν χειρογράφων ὅλων τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων. Πάνω ἀπό δύο χιλιάδες. Ἀπέραντη εἶναι ἡ βιβλιογραφία ἀπό διατριβές-μελέτες καί βιογραφίες σχετικά μέ τό χρυσοστομικό ἔργο. Καί σήμερα σέ μεγάλα ἐπιστημονικά κέντρα στήν Εὐρώπη καί Ἀμερική μελετᾶται τό συγγραρφικό ἔργο τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ ὄγκος τοῦ ἔργου του ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν 17 τόμων τῆς πολυτόμου κλασσικῆς σειρᾶς τῆς Πατρολογίας τοῦ J. – P. Migne καί ἐκ 45 τόμων τῆς σειρᾶς ΕΠΕ (Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας). Στή γαλλική σειρά Sources Chrètiennes ἔφθασαν τούς πάνω ἀπό 50 τόμους τά συγγράμματά του πού ἐξεδόθησαν μέ κριτικά φιλολογικά σχόλια.

Τά ἔργα του διακρίνονται σέ: Θεολογικά, Ἀντιρρητικά, Κατηχητικά, Παιδαγωγικά, Ὁμιλίες, Ἑρμηνευτικά, Ἐπιστολές κἄ.

Ἰδού μερικοί τίτλοι:

«Περὶ Ἱερωσύνης», λόγοι 6. Ἔργο μεγάλης φιλολογικῆς καί θεολογικῆς ἀξίας, πού πρέπει κάθε κληρικός νά ἔχει μελετήσει.

«Κατηχήσεις», 3 σειρές. «Εἰς τούς μέλλοντας φωτίζεσθαι καί εἰς τούς νεοφωτίστους». Σπουδαιότατα κατηχητικά κείμενα.

«Περὶ κενοδοξίας καὶ ὅπως δεῖ, τούς γονέας ἀνατρέφειν τὰ τέκνα». Ἕνα ἔργο πού ἔχει μεγάλη παιδαγωγική ἀξία.

«Εἰς τοὺς ἀνδριάντας» (πρός τόν λαόν τῆς Ἀντιόχειας), ἔργο ἀριστούργημα τῆς

πειθοῦς καί τῆς δύναμης τοῦ λόγου, πού ἀποτελεῖται ἀπό 21 ὁμιλίες.

«Περὶ τοῦ διαβόλου», 3 ὁμιλίες.

«Περὶ μετανοίας», 9 ὁμιλίες.

«Εἰς Δεσποτικὰς ἑορτάς», 15 ὁμιλίες.

Εἰδικότερα μνημονεύουμε τίς Ὁμιλίες περιστατικές, ὅπως «Εἰς Εὐτρόπιον», «Πρό τῆς ἐξορίας», «Ὅτε ἀπῆει ἐν τῇ ἐξορίᾳ». Ἐπιστολές, ἀπό τίς ὁποῖες οἱ σπουδαιότερες εἶναι πρός τήν διακόνισσα Ὀλυμπιάδα.

«Εἰς τὸν Ἀπ. Παῦλον», 7 ὁμιλίες. Ὀφείλουμε νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὁ Ἰ. Χρυσόστομος τά μέγιστα ἀγαποῦσε τόν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν Παῦλο. Μάλιστα ὑπάρχει μία ὡραία καί σπάνια παράσταση, ὅπου δείχνει τόν ἱερό πατέρα νά κάθεται σ’ ἕνα θρανίο καί νά γράφει κρατῶντας τό μολύβι καί ἔχοντας μπροστά του βιβλία καί χαρτιά. Πίσω ἀκριβῶς ἀπό τόν ἅγιο παριστάνεται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος στό αὐτί τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου τοῦ λέει πώς καί τί νά γράψει. Αὐτό τό περιστατικό τό ξέρουμε ἀπό ἕνα μαθητή τοῦ Ἱεράρχου πού τόν ἔλεγαν Πρόκλο. Ὁ τελευταῖος ἕνα βράδυ ἤθελε νά εἰδοποιήσει τόν Χρυσόστομο ὅτι τόν ζητοῦσε ἕνας αὐλικός πού εἶχε ἔλθει ἐπίσκεψη. Ὅταν ὁ Πρόκλος σιγά-σιγά ἄνοιξε τήν πόρτα τοῦ δωματίου πού ἦταν μέσα ὁ Χρυσόστομος καί ἔγραφε, τότε μέ κατάπληξη εἶδε τόν Ἀπόστολο Παῦλο νά εἶναι κοντά στό δεξιό αὐτί τοῦ Χρυσοστόμου καί νά τοῦ μιλᾶ. Κατάλαβε ὅτι ἦταν ὁ Ἀπόστολος. Γι’ αὐτό καί εὔστοχα ἐλέχθη «Στόμα Χριστοῦ πέφυκε τό τοῦ Παύλου στόμα, στόμα δέ Παύλου τό Χρυσοστόμου στόμα».[1]

Ἄλλα ἔργα του εἶναι: Ὁμιλίες ἐγκωμιαστικές σέ Ἁγίους καί Μάρτυρες. Πρόκειται γιά 24 λόγους, κείμενα μεγάλης ἀξίας γιά τήν ἁγιοπνευματική ζωή. Ἐπίσης ἀναφέρουμε τά συγγράμματά του: Εἰς τήν Γένεσιν, 8 λόγοι, Εἰς τήν Γένεσιν, 67 ὁμιλίες ὡς ὑπομνήματα. Εἰς τό Κατά Ματθαῖον, 90 ὁμιλίες. Εἰς τό Κατά Ἰωάννην, 88 ὁμιλίες. Εἰς τάς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, 55 ὁμιλίες. Εἰς ἄλλα βιβλικά χωρία, 46 λόγοι.

*

Ἀξίζει ὅμως νά παρουσιάσουμε μερικά ψήγματα ἀπό τό πνευματικό αὐτό χρυσορυχεῖο τοῦ μεγάλου πατρός.

Ἰδού τί λέγει περί ἀνθρώπου: «Ἄνθρωπος γάρ ἐστιν, οὐχ ὅστις ἁπλῶς χεῖρας καί πόδας ἔχει ἀνθρώπου, οὐδ' ὅστις ἐστί λογικός μόνον, ἀλλ' ὅστις εὐσέβειαν καί ἀρετήν μετά παρρησίας ἀσκεῖ»[2].

Γιά τήν ἀγωγή νεότητος: Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος γνωρίζει πολύ καλά τήν νεότητα. Γνωρίζει πολύ καλά τή φύση τοῦ παιδιοῦ. Τό παιδί εἶναι καί αὐτό προσωπικότητα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, προικισμένο μέ ἔξοχα χαρίσματα καί προωρισμένο νά κληρονομήσει τήν Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἔγραφε ἔχοντας μεγάλη γνώση τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν ἐφήβων καί τῶν νέων: «Ἡ νεότητα εἶναι δύσκολη, μεταβάλλεται γρήγορα, εὔκολα ἀπατᾶται, ὀλισθαίνει πρός τό κακό καί γι' αὐτό χρειάζεται σφοδρότερο τό χαλινό»[3]. Καί χρησιμοποιῶντας ἀπό τήν φύση ἕνα παράδειγμα γράφει: «Διότι ἡ παροῦσα ζωή εἶναι πέλαγος ἐκτεταμένον. Καί ὅπως εἰς τήν θάλασσαν αὐτήν ὑπάρχουν διάφορα πελάγη, τά ὁποῖα παρουσιάζουν διαφορετικάς κακοκαιρίας, καί τό μέν Αἰγαῖον εἶναι ἐπικίνδυνον ἐξ αἰτίας τῶν ἀνέμων· ὁ Τυρρηνικός πορθμός, διά τήν στενότητα τοῦ χώρου· ἡ Χάρυβδις, πού βρίσκεται πρός τήν Λιβύην, διά τά τέλματά της· ἡ Προποντίς, πού εἶναι ἔξω ἀπό τόν Εὔξεινον Πόντον, διά τήν ὁρμητικότητα καί βιαιότητά της· ἡ θάλασσα ἔξω ἀπό τά Γάδειρα, ἐπειδή εἶναι ἔρημος καί ἀπάτητος καί εἶναι ἄγνωστα τά μέρη της· καί ἄλλα πελάγη δι' ἄλλους λόγους· ἔτσι καί εἰς τήν ἰδικήν μας ζωήν.

Καί πρῶτον πέλαγος ἠμπορούμεν νά θεωρήσωμεν τήν παιδικήν ἡλικίαν, ἡ ὁποία παρουσιάζει πολύν σάλον, ἐξ αἰτίας τῆς ἀπερισκεψίας, τοῦ εὐμεταβλήτου καί τοῦ ὅτι δέν ἔχει ἀκόμη σταθεροποιηθῆ. Δι' αὐτό προσλαμβάνομεν παιδαγωγούς καί διδασκάλους, συμπληροῦντες μέ τήν ἐπιμέλειαν ἐκεῖνο τό ὁποῖον λείπει ἀπό τήν φύσιν, ὅπως γίνεται εἰς τήν θάλασσαν μέ τήν τέχνην κυβερνήσεως τῶν πλοίων.

Μετά ἀπό αὐτήν τήν ἡλικίαν ἔρχεται ἡ θάλασσα τοῦ ἀνηλίκου νέου, εἰς τήν ὁποίαν πνέουν ἰσχυροί ἄνεμοι, ὅπως εἰς τό Αἰγαῖον, διότι ἡ ἐπιθυμία μέσα μας αὐξάνει. Αὐτή ἡ ἡλικία δέ εἶναι πιό δύσκολος εἰς τήν διόρθωσιν»[4].

Μετά τίς διαπιστώσεις αὐτές, προχωροῦσε στήν διαπαιδαγώγηση. Ὁ σκοπός, λοιπόν, τῆς ἀγωγῆς, ἐάν θέλουμε σωστά παιδιά, ἔλεγε, εἶναι ἡ καλλιέργεια καί τῆς ἀρετῆς. Γιατί, «ἀρετῆς ἀπούσης ἅπαντα περιττά». Πρέπει νά διαπαιδαγωγοῦμε ἔλεγε τούς νέους, «ὥστε δύνασθαι πρός τούς πάντας ἀντέχειν καί μή ξενίζεσθαι τοῖς ἐπιοῦσιν· ἐκτρέφωμεν αὐτοὺς ἐν παιδείᾳ καί νουθεσίᾳ Κυρίου καί πολύς ἡμῖν ὁ μισθός ἀποκείσεται (=θά μᾶς περιμένει)»[5]. Καί ἰδιαίτερα ὑπογραμμίζει ἀπευθυνόμενος πρός τούς γονεῖς: «Παρακαλῶ ὅλους σας, νά παραδίδετε ἀπό τήν πρώτη ἡλικία τούς υἱούς καί τίς θυγατέρες σας σέ πνευματικά ἀθλήματα καί νά ἐναποθέτετε στήν ψυχή τους τόν πλοῦτο πού ταιριάζει σέ μιά τέτοια συμπεριφορά, χωρίς νά κρύβετε χρυσάφι στή γῆ, οὔτε νά συγκεντρώνετε ἀσήμι, ἀλλά νά

ἐναποθέτετε στήν ψυχή τους καλωσύνη, ἁγνότητα, σεμνότητα καί κάθε ἄλλη ἀρετή»[6].

Ὁ Χρυσόστομος ἰδιαίτερα δίνει προτεραιότητα στή θρησκευτική ἀγωγή τῶν παιδιῶν καί τῶν νέων καί ἐμβαθύνει στήν οὐσία τῆς παιδείας. Ἡ θρησκευτική, μάλιστα, διαπαιδαγώγηση ἐπιτυγχάνεται μέ τήν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καί τόν ἐθισμό «εἰς τό ψάλλειν». Ὁ Ἰ. Χρυσόστομος θεωροῦσε αἴτιον πάντων τῶν κακῶν «τό μή εἰδέναι τάς Γραφάς». Γι' αὐτό συμβουλεύει τόν γονέα καί τόν παιδαγωγό: «Καθάπερ οὖν μία πηγή τά τῶν πολλῶν στόματα ποτίζει· οὕτω καί μία Γραφή τῶν πολλῶν νοήματα φωτίζει»[7] καί «ἡ γάρ τῶν Γραφῶν ἀνάγνωσις τῶν οὐρανῶν ἐστιν ἄνοιξις»[8]. Βέβαια, τονίζοντας τή θρησκευτική ἀγωγή τῶν παιδιῶν, ὁ Ἰ. Χρυσόστομος δέν παραθεωρεῖ καθόλου τήν ἄλλη, τήν «κατά κόσμον» μόρφωση. Ἄλλωστε καί ὁ ἴδιος ἐκπαιδεύτηκε λαμπρά σέ θύραθεν ἐκπαιδευτήρια καί μυήθηκε στήν κλασσική παιδεία.

Ἰδιαίτερη ἀκόμη σημασία γιά τήν νεότητα ἔχει τό θέμα τῆς σωφροσύνης καί ἁγνότητος. Ὁ Ἱερός Πατήρ μᾶς καλεῖ νά τό προσέξουμε ἰδιαίτερα τό θέμα αὐτό καί νά βοηθήσουμε τή νεότητα τονίζοντας ὅτι «σωφροσύνη οὐράνιόν ἐστι κτῆμα, ἀγγελικόν πρᾶγμα, Θεοῦ χάρισμα»[9]. Γράφει δέ ἐπιπρόσθετα: «Μηδέν ἐῶμεν αὐτούς (=τούς νέους) τῶν ἡδέων καί βλαβερῶν ποιεῖν, μηδέ ὡς παισί χαριζώμεθα· ἐν σωφροσύνῃ μάλιστα διατηρῶμεν αὐτούς· τοῦτο γάρ πάντων πλέον τήν νεότητα λυμαίνεται. Πρός τοῦτο πολλῶν ἡμῖν δεῖται τῶν ἀγώνων, πολλῆς τῆς προσευχῆς»[10].

Ἐν κατακλεῖδι, ὁ Ἱερός Χρυσόστομος τονίζει ὅτι μ' αὐτή τήν ἀγωγή, ἄν τήν ἀσκοῦμε κατά τόν ὀρθό τρόπο, τότε μόνον θά εἴμαστε καί ἀρεστοί στό Θεό, γιατί ἔτσι ἀνατρέφουμε σωστούς ἀθλητές, πού εἶναι τά παιδιά μας ἀλλά συνάμα καί ἐμεῖς, θά ἔχουμε τήν χαρά τῶν ἀγαθῶν, πού ὁ οὐράνιος Πατήρ ἔχει ὑποσχεθεῖ σ' ἐκείνους πού τόν ἀγαποῦν[11].

*

Ἔπειτα γιά τό ἐξόχως σημαντικό θέμα, τήν Ἐκκλησία, ἰδού τί ἔλεγε ὁ σοφός Πατήρ. Καί πρῶτον γιά τήν πνευματική δύναμη τῆς Ἐκκλησίας: «Ἂς ἀκούουν οἱ εἰδωλολάτραι, ἂς ἀκούουν οἱ Ἰουδαῖοι τά κατορθώματά μας καὶ τὴν πρωτοκαθεδρίαν (τά πρωτεῖα) τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ πόσους ἐπολεμήθη ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐνικήθη; Πόσοι τύραννοι; Πόσοι στρατηγοί; Πόσοι βασιλεῖς; Ὁ Αὔγουστος, ὁ Τιβέριος, ὁ Γάϊος, ὁ Κλαύδιος, ὁ Νέρων, ἄνθρωποι τιμώμενοι διὰ τὴν μόρφωσίν των, δυνατοὶ τόσον πολύ, (τήν) ἐπολέμησαν, ἐνῷ εὑρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν νεανικήν της ἡλικίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐξερρίζωσαν· ἀλλ' οἱ μὲν πολεμήσαντες σεσίγηνται καὶ λήθῃ παραδέδονται, ἡ δὲ πολεμηθεῖσα τὸν οὐρανὸν ὑπεραίρει. Μὴ

γάρ μοι τοῦτο ἴδῃς, ὅτι ἐν γῇ ἕστηκεν ἡ Ἐκκλησία, ἀλλ’ ὅτι ἐν οὐρανῷ πολιτεύεται. Πόθεν τοῦτο δῆλον; Δείκνυσι τῶν πραγμάτων ἡ ἀπόδειξις. Ἐπολεμήθησαν ἔνδεκα μαθηταί, καὶ ἡ οἰκουμένη ἐπολέμει, οἱ δὲ πολεμηθέντες ἐνίκησαν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπολέμησαν, κατελύθησαν (ἠφανίσθησαν)· τὰ πρόβατα ἐνίκησαν τοὺς λύκους· Εἶδες ποιμένα τὰ πρόβατα ἐν μέσω τῶν λύκων ἀποστέλλοντα, διὰ νὰ μὴ σωθοῦν οὔτε μὲ τὴν φυγήν· Ποῖος ποιμὴν κάνει αὐτό; Ἀλλ’ ὁ Χριστός τὸ ἔκαμε, διὰ νὰ σοῦ δείξῃ, ὅτι τὰ κατορθώματα γίνονται ὄχι κατὰ τὴν (φυσικήν) ἀλληλουχίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀνώτερον τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀλληλουχίας αὐτῆς. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία οὐρανοῦ μᾶλλον ἐρρίζωται. Ἀλλά ἴσως ὁ εἰδωλολάτρης μὲ κατηγορεῖ δι’ ἀνοησίαν (ἀκρισίαν)· ἀλλ’ ἂς ἀναμένῃ τὴν ἀπόδειξιν τῶν πραγμάτων καὶ ἄς μανθάνῃ τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας, πὼς δηλαδή εἶναι εὐκολώτερον νὰ σβησθῇ ὁ ἥλιος παρὰ νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ Ἐκκλησία»[12].

Καί συνεχίζει:

«Πόσοι πολέμησαν τήν Ἐκκλησία καί αὐτοί πού τήν πολέμησαν χάθηκαν; Αὐτή ὅμως ἀνέβηκε πάνω ἀπό τούς οὐρανούς. Τέτοιο μεγαλεῖο ἔχει ἡ Εκκλησία. Ὅταν τήν πολεμοῦν, νικάει· ὅταν τήν ἐπιβουλεύονται, θριαμβεύει· ὅταν τή βρίζουν, γίνεται λαμπρότερη· δέχεται τραύματα καί δέν πέφτει ἀπό τίς πληγές· κλυδωνίζεται, ἀλλά δέν καταποντίζεται· δοκιμάζεται ἀπό τρικυμίες, ἀλλὰ δέν παθαίνει ναυάγιο· παλεύει, ἀλλά μένει ἀήττητη· ἀγωνίζεται, ἀλλά δέν νικιέται»[13]. Καί συμπληρώνει ὁ Ἱερός Πατήρ: «Εἶναι σκληρό γιά σένα νά κλωτσᾶς σέ αἰχμηρά καρφιά». Δέν βλάπτεις τά καρφιά, ἀλλά τά πόδια σου τραυματίζεις. Γιατί καί τά κύματα δέν διαλύουν τήν πέτρα, ἀλλά τά ἴδια διαλύονται σέ ἀφρό. Τίποτε δέν εἶναι πιό δυνατό ἀπό τήν Ἐκκλησία, ἄνθρωπε. Σταμάτησε τόν πόλεμο, γιά νά μὴ διαλύσει τή δύναμή σου. Μήν ἀνεβάζεις πόλεμο στόν οὐρανό. Ἄν πολεμᾶς ἄνθρωπο ἤ νικησες ἤ νικήθηκες. Ἄν ὅμως πολεμᾶς τήν Ἐκκλησία, εἶναι ἀδύνατο νά νικήσεις, γιατί ὁ Θεός εἶναι πιό ἰσχυρός ἀπ’ ὅλους. «Μήπως θέλουμε νά προκαλέσουμε τόν Κύριο; Μήπως εἴμαστε πιό ἰσχυροί ἀπ’ αὐτόν;». Ὁ Θεός τή στερέωσε, ποιός ἐπιχειρεῖ νά τήν κλονίσει; Δέ γνωρίζεις τή δύναμή του; «Ρίχνει τό βλέμμα του στή γῆ καί τήν κάνει νά τρέμει». Δίνει ἐντολή καί αὐτά πού κλονίζονταν στερεώνονται. Ἄν σετερέωσε τήν πόλη πού κλονιζόταν, πολύ περισσότερο μπορεῖ νά στερεώσει τήν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πιό δυνατή ἀπό τόν οὐρανό. «Ὁ οὐρανός καὶ ἡ γῆ θά παρέλθουν, οἱ λόγοι μου ὅμως δέν θά παρέλθουν». Ποιοί λόγοι; «Ἐσύ εἶσαι ὁ Πέτρος καί πάνω στήν πέτρα αὐτή θά οἰκοδομήσω τήν Ἐκκλησία μου καί οἱ πύλες τοῦ ἅδη δέν θά τήν καταβάλουν».

«Ἄν δέν πιστεύεις στά λόγια, πίστευε στά πράγματα. Πόσοι τύραννοι θέλησαν νά νικήσουν τήν Ἐκκλησία; Πόσα τηγάνια; Πόσα καμίνια, δόντια θηρίων, ξίφη ἀκονισμένα; Ὅμως δέν τή νίκησαν. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι, πού τήν πολέμησαν; Ἔχουν

σιγήσει καί παραδόθηκαν στή λήθη. Καί ποῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία; Λάμπει περισσότερο ἀπό τόν ἥλιο»[14].

Ἀλλά ὑπέροχα εἶναι καί τά λόγια του, ὅταν ὁμιλεῖ γιά τήν ἁγιαστική καί ἀνακαινιστική δύναμη τῆς Ἐκκλησίας:

«Διότι ποῖον λιμάνι εἶναι τέτοιο, ὅπως ἡ Ἐκκλησία; Ποῖος παράδεισος ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἰδικήν σας σύναξιν; Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ φίδι, πού σχεδιάζει τό κακόν, ἀλλ' ὁ Χριστός πού ὁδηγεῖ εἰς τὴν μυστηριακήν ζωήν· δέν ὑπάρχει ἡ Εὔα, που ρίπτει κάτω μέ τρικλοποδιάν, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία, πού ἀνορθώνει· δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ φύλλα δένδρων, ἀλλ' ὁ καρπός τοῦ πνεύματος· δέν ὑπάρχει ἐδῶ φράκτης μέ ἀγκάθια, ἀλλ' ἀμπέλι θαλερόν. Ἐάν δέ εὕρω ἕνα ἀγκάθι, τὸ μετατρέπω εἰς ἐληάν· διότι ὅσα ὑπάρχουν ἐδῶ δέν ἔχουν τό ἀναγκαστικόν ἀδιέξοδον τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔχουν τιμηθῆ μέ τήν ἐλευθερίαν τῆς μετά ὥριμον σκέψιν ἀποφάσεως· ἐὰν δέ εὕρω ἕναν λύκον, τὸν μεταβάλλω εἰς πρόβατον, χωρὶς νὰ μεταβάλλω τὴν φύσιν, ἀλλὰ μετατρέπων τὴν ἀπόφασιν. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἔκανε κανείς λάθος, ἐὰν ἔλεγεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπό τὴν κιβωτόν. Διότι ἡ μὲν κιβωτὸς παρελάμβανε τὰ ζῷα καὶ τὰ διετήρει ζῷα, ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία παραλαμβάνει τὰ ζῷα καὶ τὰ μεταβάλλει. Ἂς χρησιμοποιήσω παραδείγματα. Εἰσῆλθεν ἐκεῖ (εἰς τὴν κιβωτόν) ἱέραξ καὶ ἐξῆλθεν ἱέραξ· εἰσῆλθε λύκος καὶ ἐξῆλθε λύκος· ἐδῶ εἰσῆλθε κάποιος ἱέραξ καὶ ἐξέρχεται περιστερά· εἰσέρχεται λύκος καί ἐξέρχεται πρόβατον· εἰσέρχεται φίδι καὶ ἐξέρχεται ἀρνί, διότι δὲν μεταβάλλεται ἡ φύσις, ἀλλ' ἐκδιώκεται ἡ κακία»[15].

Τέλος, ἀξίζει νά παραθέσουμε καί αὐτό τό ὁποῖο λέγει γιά τήν ἀγαπημένη του Ἁγία Γραφή,τήν Παλαιά καί τήν Καινή Διαθήκη. Ἰδού τά λόγια του: «Προέλαβε τὴν Καινὴν ἡ Παλαιὰ καὶ ἡρμήνευσε τὴν Παλαιὰ ἡ Καινή. Καὶ πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο Διαθῆκαι καὶ δύο παιδίσκαι καὶ δύο ἀδελφαί τὸν ἕναν Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κυρίως παρὰ προφήταις καταγγέλεται. Χριστὸς ἐν καινῇ κηρύσσεται· οὐ καινὰ τὰ καινά· προέλαβε γὰρ τὰ παλαιά· οὐκ ἐσβέστη τὰ παλαιά· ἡρμηνεύθη γὰρ ἐν τῇ Καινῇ»[16].

Ὡς ἀποφαίνεται δέ ὁ σοφός Ἱερός Φώτιος, οἱ λόγοι του εἶχαν: «Τό καθαρόν, τό λαμπρόν, τό εὐκρινές». Ὑπῆρξε ἐξηγητής τῶν Γραφῶν αὐθεντικός, μεγαλεῖο Πνεύματος, ὁ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλος!

*

γ) Ἕνα τρίτο σημεῖο: Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὡς ποιμήν τῆς Ἐκκλησίας. Πράγματι, δέν ἔμεινε μόνο εἰς λόγους, ἀλλά προχωροῦσε καί σέ ἔργα ἀγάπης γιά τόν λαό τοῦ Θεοῦ. Ὑπῆρξε πατέρας πενήτων, χηρῶν, ὀρφανῶν, θλιβομένων, πονεμένων

συνανθρώπων του. Τό δάκρυ τῶν ἄλλων ἦταν καί δικό του καί ὁ πόνος καί ἡ δοκιμασία τους βάρος καί γι’ αὐτόν. Θερμουργός ἀγωνιστής τῆς ἀγάπης καί ὅλους φρόντιζε. Ἵδρυσε νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα, πτωχοκομεῖα. Στήν Ἀντιόχεια 3000 ψυχές εἶχαν καθημερινά τό συσσίτιό τους καί στήν Κωνσταντινούπολη 7000 εἶχαν τροφή καί ἐνδυμασία ἀπό τόν Ἱεράρχη Χρυσόστομο. Εἶχε ἐφαρμόσει τό λεγόμενο «Κιβώτιο πενήτων» στά σπίτια καί σ’ αὐτό κατά προτροπή του οἱ χριστιανοί συγκέντρωναν χρήματα γιά τούς πτωχούς. Δέν δίστασε νά ἀντιμετωπίσει καὶ αὐτήν τήν φιλοχρήματη καί ματαιόδοξη αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ὅταν ἔπρεπε νά ὑπερασπισθεῖ τό δίκαιο τῶν ἀδικουμένων. Ἀκόμη καί ἀπό τούς τόπους τῆς ἐξορίας του, ὁ Ἱ. Χρυσόστομος μεριμνοῦσε γιά τήν ἐλεημοσύνη καί βοήθεια τῶν πτωχῶν. Καὶ ἀπό ἐκεῖ, παρά τίς ποικίλες δυσχέρειες πού ἀντιμετώπιζε, συνέχιζε τήν φιλανθρωπική καί ποιμαντική του δραστηριότητα. Ἦταν κατ’ ἐξοχήν «ὁ κοινωνιολόγος τοῦ ἄμβωνος» καί ἀνύστακτος πατέρας δίπλα στόν πτωχό. Ἐδῶ βλέπουμε τόν Χρυσόστομο νά εἶναι «χρυσός» καὶ στὰ ἔργα ἀγάπης!

Ἡ ποιμαντική του δράση ἐκδηλώθηκε καί στόν δύσκολο τομέα τῆς Ἱεραποστολῆς. Μάλιστα, τό ἐνδιαφέρον του γιά τήν ὀργάνωση ἱεραποστολῶν κορυφώθηκε ὅταν βρισκόταν στήν ἐξορία. Παρά τίς δοκιμασίες, μακρυά ἀπό τόν ἀρχιεπισκοπικό του θρόνο ἐκεῖνος, ἀσχολεῖται μέ τήν ὅλη ἱεραποστολική προσπάθεια στή Φοινίκη, ὅπου ὑπῆρχαν πολλοί εἰδωλολάτρες καί μέ πολλούς τρόπους ὀργανώνει τήν ἱεραποστολή, παροτρύνει, ἐμπνέει καί καθοδηγεῖ τούς συνεργάτες του. Ἀλλά καί πολλούς ἄλλους ἀπό τούς βαρβάρους τῆς περιοχῆς, ὅπου ἦταν ἐξόριστος, διέτρεφε μέ τά ἄλευρα πού τοῦ ἔστελνε κατ’ ἐντολήν του ἡ διακόνισσα Ὀλυμπιάς ἤ ἀκόμη καί ἐξαγόραζε αἰχμαλώτους.

Ὁ θεοφόρος, μέγας πατήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἱ. Χρυσόστομος στόχευσε στήν ὑψηλή κορυφή τῆς ἀγάπης. Βίωνε αὐτό τό ἰδανικό. Τό ἀκτινοβόλο παράδειγμα τῆς φιλάνθρωπης καρδιᾶς του πρός τόν συνάνθρωπο εἴλκυε, δίδασκε, ἔδινε νέες ἐμπνεύσεις.

Πράγματι, ὁ Ἱεράρχης Χρυσόστομος δέν κήρυττε μόνο τήν ἀγάπη ἀλλά καί τήν ἐφήρμοζε στό βίο του. Ὑπῆρξε ὁ ἀκούραστος διάκονος τῆς ἀγάπης. Αὐτός πού ζήτοῦσε ἀπό τούς ἄλλους θυσίες γιά τούς πτωχούς καί ἀδυνάτους, εἶχεν ὑποβληθεῖ ὁ ἴδιος στίς θυσίες αὐτές. Εἶχε τό σκεπτικόν, ὅτι ἔργον τοῦ Ἐπισκόπου εἶναι νά μεριμνᾶ «διά τήν διατροφήν τῶν πενήτων, διά τήν προστασία τῶν ἀδικουμένων, διά τήν ἐπιμέλειαν τῶν ξένων, διά τήν πρόνοιαν τῶν ὀρφανῶν, διά τήν ὑπεράσπισιν τῶν χηρῶν, διά τήν ἐπαγρύπνησιν τῶν παρθένων, διά τήν ἀνακούφισιν τῶν φυλακισμένων, διά τήν συμπαράστασιν εἰς τούς λεπρούς κατά τό σῶμα». Γιά ὅλους καί γιά ὅλα φρόντιζε καθημερινῶς, μέ διάκριση καί θυσιαστικό πνεῦμα. Μία θαυμάσια εἰκόνα τῆς δράσεώς του, μᾶς δίνει ὁ ἱστορικός Ἐπίσκοπος

Κύρου Θεοδώρητος. «Ὁ ἕνας τόν ἱκετεύει γιά νά τόν βοηθήσει· ἄλλος πού δικάζεται τόν προσκαλεῖ γιά μάρτυρα· ἄλλος πού πεινάει τοῦ ζητάει τροφή καί ὁ γυμνός ροῦχα, ἄλλος τά ἴδια του τά ἐνδύματα· κάποιος ἄλλος πού πενθεῖ τοῦ ζητεῖ παρηγοριά· ἄλλος τόν παρακαλεῖ νά τόν βγάλει ἀπό τήν φυλακή· ἄλλος τόν τραβάει νά ἐπισκεφθεῖ ἀσθενῆ· ξένος ζητεῖ καταφύγιο· ἄλλος θρηνεῖ γιά τά χρέη του· ἄλλος τόν προσκαλεῖ νά συμβιβάσει οἰκογενειακές διαφορές... ὁ ἐπίσκοπος φροντίζει γιά ὅλους».

Πολύ χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ὁ Ἰ. Χρυσόστομος διέθεσε τά δικά του εἰσοδήματα καί τήν περιουσία του γιά τούς πτωχούς, στράφηκε πρός τούς πλουσίους καί τούς εἶπε: «Ἐκεῖνος πού ἔχει πολλά ἄς πωλήσει ἀγρούς, ἄς πωλήσει οἰκίας καί σκεύη χρυσά καί ἀργυρά καί ἄς δώσει εἰς τούς ἔχοντας ἀνάγκην· ἄς δηλωσει τά ἀπαραίτητα εἰς τούς πεινασμένους, ἄς θεραπεύσει τούς ἀσθενεῖς, ἄς βοηθήσει ἐκείνους πού εὑρίσκονται εἰς μίαν ἀνάγκην, ἄς βγάλει ἀπό τήν φυλακήν τούς κρατουμένους ἀπό τά χρέη, ἄς ἐλευθερώσει τούς ἐργαζομένους εἰς τά μεταλλεῖα, τούς δεμένους, τούς αἰχμαλώτους».

*

Ὡστόσο, ὅλα τά παραπάνω πού ἀναφέραμε, εἶχαν μία ἀναφορά, μία βάση, ἕνα κέντρο. Αὐτό ἦταν ἡ θεία Λατρεία. Ἰδού λοιπόν τό ἑπόμενο σημεῖο: δ) Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ὡς ἱερεύς τῶν θείων Μυστηρίων. Εἰδικότερα, ἡ Θ. Λειτουργία γιά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο ἦταν ἀληθής μυσταγωγία. Ὁ ἱερός πατήρ, ὅταν τελοῦσε τήν Θ. Λειτουργία ἦταν ἐξαϋλωμένος, βρισκόταν στά οὐράνια! Ἄλλωστε οἱ λόγοι «περὶ ἱερωσύνης» (6 τόν ἀριθμόν), εἶναι ἕνα ἔργο μεγάλης θεολογικῆς ἀξίας καί σημασίας, ὅπου ἐκεῖ διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης τό πῶς θεωροῦσε τό ὑπούργημα τῆς ἱερωσύνης ὁ θεῖος πατήρ. Ἡ φράση του, «ἡ γὰρ ἱερωσύνη τελεῖται μὲν ἐπί τῆς γῆς, τάξιν δέ ἐπουρανίων ἔχει ταγμάτων», ἔχει μείνει κλασική καί γι’ αὐτό ὁ ἴδιος συνεκλονίζετο, ὅταν βρισκόταν ἐνώπιον τῆς Ἁγίας Τραπέζης. Γράφει: «Ὅταν δέ προσκαλῇ τό ἅγιον Πνεῦμα καί ἐπιτελῇ τήν φρικωδεστάτην θυσίαν καί ἔρχεται εἰς συχνήν κοινωνίαν μέ τόν κοινόν Δεσπότην ὅλων, ποῦ νά τόν κατατάξωμεν, εἰπέ μου; Καί πόσην καθαρότητα καί εὐλάβειαν θά τοῦ ζητήσωμεν; Σκέψου ποῖα πρέπει νά εἶναι τά χέρια πού τελοῦν τά μυστήρια αὐτά, ποῖα πρέπει νά εἶναι ἡ γλῶσσα πού προσφέρει ἐκεῖνα τά λόγια καί ἡ ψυχή πού ἠξιώθη τέτοιαν χάριν, ἀπό ποίαν ἄλλην δέν πρέπει νά εἶναι καθαρωτέρα καί ἁγιωτέρα. Τότε καί οἱ ἄγγελοι παραστέκουν εἰς τόν ἱερέα καί ὅλον τό τάγμα τῶν οὐρανίων δυνάμεων βοᾷ καί γεμίζει ὁ τόπος γύρω εἰς τό θυσιαστήριον πρός τιμήν τοῦ θυσιαζομένου. Περί αὐτοῦ ἠμπορεῖ νά πεισθῇ κανείς καί ἀπό τά τελούμενα μυστήρια καθ’ ἑαυτά. Ἐγώ ὅμως ἤκουσα κάποιον νά διηγῆται ὅτι τοῦ ἔλεγεν ἕνας θαυμάσιος γέρων, πού ἔβλεπε συχνά ἀποκαλύψεις, ὅτι κάποτε ἠξιώθη νά ἰδῇ τέτοιον θέαμα˙ κατά τήν

τέλεσιν τῶν μυστηρίων ἐξαφνικά εἶδεν, ὅπως τοῦ ἦτο δυνατόν, πλῆθος ἀγγέλων μέ λαμπράς στολάς πού περιεκύκλωναν τό θυσιαστήριον καί ἔστρεφαν τά πρόσωπα πρός τά κάτω, ὅπως βλέπομεν νά στέκωνται οἱ στρατιῶται παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως. Καί ἐγώ πιστεύω ὅτι συνέβη αὐτό»[18].

Εἶναι ὁ ὑμνητής τῆς ἱερωσύνης καί ὁ θεολόγος τῆς Εὐχαριστίας. Καί μόνον νά διαβάσουμε τήν φοβερή εὐχή τῆς Θ. Λειτουργίας του κατά τήν διάρκεια τοῦ Χερουβικοῦ Ὕμνου: «Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίας καί ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν ἢ λειτουργεῖν σοι…», καταλαβαίνουμε τό ὕψιστο μέτρο τῆς ἁγιότητος, ἱεροπρέπειας καί πνευματικῆς ἀναβάσεως τοῦ πρσβυτέρου εἰς Ἀντιόχειαν καὶ ὕστερον Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἀληθής ἱερουργός καί μύστης τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ!

Εἰδικότερα, γράφει γιά τήν Θ. Εὐχαριστία: «Ἄνοιξε, λοιπόν, τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἴδε· μᾶλλον δὲ ὄχι τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν, καὶ τότε θὰ ἰδῇς αὐτὸ ποὺ εἶπον. Διότι αὐτὸ ποὺ τιμᾶται περισσότερον ἀπὸ ὅλα ἐκεῖ, αὐτὸ θὰ σοῦ δείξω ὅτι εὑρίσκεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Διότι ὅπως εἰς τὰ βασίλεια τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ὄχι οἱ τοῖχοι, ὄχι ἡ χρυσῆ ὀροφή, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως ποὺ κάθηται ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον, ἔτσι καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως.

Ἀλλ’ αὐτὸ εἶναι δυνατὸν νὰ ἰδῇς νὰ συμβαίνῃ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν. Διότι ὄχι ἀγγέλους οὔτε ἀρχαγγέλους οὔτε οὐρανοὺς καὶ οὐρανοὺς οὐρανῶν, ἀλλ’ αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν δεσπότην ὅλων αὐτῶν σοῦ δεικνύω»[19].

Διδάσκει στή συνέχεια ὅτι: «Αὐτό τό αἷμα καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς βασιλικήν καί ἀνθηράν τήν εἰκόνα, γεννᾷ αὐτήν τήν ἀπίστευτον ὡραιότητα, δέν ἀφήνει νά μαρανθῇ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, ἀλλά ποτίζει καί τρέφει αὐτήν συνεχῶς. Διότι τό αἷμα πού παίρνομεν ἀπό τάς τροφάς δέν γίνεται ἀμέσως αἷμα, ἀλλά κάτι ἄλλο. Τό αἷμα ὅμως τοῦτο ποτίζει ἀμέσως τήν ψυχὴν καί τῆς δίδει μεγάλην δύναμιν. Ἄν αὐτό τό αἷμα τό λάβωμεν ἀξίως, ἐκδιώκει τούς δαίμονας καί τούς κρατεῖ μακρυά μας, καί φέρει κοντά μας τούς ἀγγέλους καί τόν Κύριον τῶν ἀγγέλων. Διότι, ὅπου θά ἰδοῦν τό αἷμα τοῦ Κυρίου, οἱ μέν δαίμονες τρέπονται εἰς φυγήν, προσέρχονται ὅμως οἱ ἄγγελοι. Ὅταν ἐχύθη αὐτό τό αἷμα, ἐξέπλυνεν ὅλην τήν οἰκουμένην».

… «Μέ αὐτό ἐπιτυγχάνεται ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν μας, μέ αὐτό λούεται ἡ ψυχή μας, μὲ αὐτὸ στολίζεται, μὲ αὐτὸ φλέγεται, αὐτό κάμνει τόν νοῦν μας νὰ λάμπῃ περισσότερον ἀπό τό πῦρ, αὐτό καθιστᾷ τήν ψυχήν μας περισσότερον φαιδράν ἀπό τόν χρυσόν, αὐτό τό αἷμα ἐχύθη καί μᾶς ἤνοιξε τόν οὐρανόν»[20].

Συνέπεια τῶν παραπάνω διδαγμάτων εἶναι καὶ ἡ ἀνάλογη προετοιμασία γιά τήν

θεία Κοινωνία.

«Σκέψου, ἄνθρωπε, ποιά θυσία πρόκειται νά προσεγγίσεις, σέ ποιά τράπεζα νά προσέλθεις· θυμήσου ὅτι, ἐνῶ εἶσαι χῶμα καί στάχτη, μεταλαβαίνεις αἷμα καί σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καί ὅταν βέβαια σᾶς προσκαλεῖ ὁ βασιλιάς σέ γεῦμα, κάθεσθε σ' αὐτό μέ φόβο, καί τρῶτε ἀπό τά προσφερόμενα φαγητά μέ συστολή καί ἡσυχία, ἐνῶ ὅταν σᾶς προσκαλεῖ ὁ Θεός στήν τράπεζά του καί σᾶς παραθέτει τὸν Υἱό του, καὶ ἐνῶ οἱ ἀγγελικές δυνάμεις παρίστανται μέ φόβο καί τρόμο, τὰ Χερουβίμ καλύπτουν τά πρόσωπά τους, τά Σεραφίμ κραυγάζουν μέ τρόμο, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος, σύ φωνάζεις, πές μου, καί θορυβεῖς κατά τήν ὥρα αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἑστιάσεως; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι πρέπει ἡ ψυχή τήν ὥρα ἐκείνη νά εἶναι γεμάτη ἀπό γαλήνη; Χρειάζεται πολλή εἰρήνη καὶ ἡσυχία, καὶ ὄχι θόρυβος, θυμός καὶ ταραχή· διότι αὐτὰ κάμνουν ἀκάθαρτη τὴν ψυχή πού πλησιάζει στήν τράπεζα. Ποιά συγγνώμη λοιπόν θά μπορούσαμε νά τύχομε, ἐάν μετά τά τόσα ἁμαρτήματά μας δέν καθαριζόμαστε οὔτε κατά τήν ὥρα τῆς προσελεύσέως μας στήν τράπεζά του ἀπό τά παράλογα ἐκεῖνα πάθη; Τί ἄλλο ὑπάρχει πιό ἀναγκαῖο ἀπό αὐτά που βρίσκονται μπορστά μας; Ἤ πιό εἶναι ἐκεῖνο πού μᾶς ἐκπλήσει τόσο πολύ, ὥστε νά φθάνομε στό σημεῖο νά ἐγκαταλείπομε τά πνευματικά καὶ νά πασχίζομε γιά τά σαρκικά;

Μή, σᾶς παρακαλῶ καί σᾶς ἱκετεύω, μή γίνομε αἰτία ὥστε νά κινηθεῖ ἐναντίον μας ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ. Αὐτό πού βρίσκεται μπροστά μας εἶναι φάρμακο σωτήριο τῶν τραυμάτων μας, εἶναι πλοῦτος αἰώνιος, πρόξενος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄς νιώθομε λοιπόν φρίκη ὅταν πλησιάζομε σ' αὐτό, ἄς εὐχαριστήσομε τόν Θεό, ἄς γονατίσομε μπροστά του ἐξομολογούμενοι τά πταίσματά μας, ἄς δακρύσομε καί ἄς πενθήσομε γιά τά κακά πού κάμναμε, καί ἄς προσφέρομε μακρές προσευχές στόν Θεό, καί ἀφοῦ ἔτσι καθαρίζομε τόν ἑαυτό μας μέ ἡσυχία καί μέ τήν εὐταξία πού ταιριάζει, ἔτσι ἄς πλησιάσομε σ' αὐτήν (τήν θυσίαν) σάν νά πλησιάζομε σ' αὐτόν (τόν προκείμενον), στό βασιλιά τῶν οὐρανῶν· καί, ἀφοῦ δεχθοῦμε τήν ἄμεμπτη καί ἁγία θυσία, ἄς τήν καταφιλήσομε, ἄς τήν ἀγκαλιάσομε μέ τά μάτια μας, ἄς γεμίσομε μέ πνευματική θέρμη τή διάνοιά μας, ὥστε ἡ ἐδῶ συγκέντρωσή μας νά μή γίνεται αἰτία κατακρίσεως καί καταδίκης, ἀλλά μέσο πού νά ὁδηγεῖ στή σωφροσύνη τῆς ψυχῆς μας, στήν ἀγάπη, στήν ἀρετή, στή συμφιλίωση πρός τόν Θεό, στή σταθερή εἰρήνη καὶ μυρίων ἀγαθῶν ὑπόθεσιν, ὥστε καί τούς ἑαυτούς μας νά ἁγιάσομε, καί τούς πλησίον μας νά στερεώσομε στήν πίστη τους»[21].

Εἶναι ὁ Doctor Eucharistiae.

Δέν θά πρέπει, προσέτι, στή συνάφεια αὐτή νά λησμονήσουμε καί τίς τέσσερεις θαυμάσιες εὐχές τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας πρό τῆς θείας Μεταλήψεως, τίς τόσο μεστές εὐχαριστιακοῦ καί ἐξομολογητικοῦ ρεαλισμοῦ καί περιεχομένου, οἱ ὁποῖες

προετοιμάζουν πνευματικῶς τόν κάθε πιστό γιά τήν θεία Κοινωνία τῶν φρικτῶν καί ἀχράντων Μυστηρίων. Ἀξίζει ἀκόμη νά ἀναφέρουμε καί τόν περίφημον «Κατηχητικόν Λόγον» του, ὁ ὁποῖος ἀναγιγνώσκεται τήν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως. Λόγος ἀγάπης, εὐσεβείας, διδαχῆς γιά τήν Ἀνάσταση, τήν νίκη κατά τοῦ θανάτου.

*

Κατακλείοντας τό παρόν ἐγκώμιον, ἀξίζει νά ἀναφέρουμε μερικές γνῶμες προσωπικοτήτων παλαιοτέρων καί νεωτέρων χρόνων γιά τόν μεγάλο Ἱεράρχη τῆς Ἐκκλησίας μας, τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο.

Ὁ σύγχρονός του ἅγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης (5ος αἰ.) τόν ἀποκαλεῖ «τῶν τοῦ Θεοῦ ἀπορρήτων σοφὸν ὑποφήτην καὶ ὀφθαλμὸν τῆς ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάσης Ἐκκλησίας θεοφόρον καὶ πάνσοφον». Ἡ Δ’ Οἰκουμενική Σύνοδος (Χαλκηδών, 451 μ.Χ.) τόν ἀναγνωρίζει ἐπίσημα ὡς «διδάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας». Στίς Οἰκουμενικές Συνόδους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (680) καί τῆς Νικαίας (787) ἀναφέρεται ὡς μάρτυρας τῆς ὀρθῆς πίστεως. Στὰ πρακτικά τῆς τελευταίας σημειώνεται ὅτι στήν δ’ συνεδρία της, ὅταν ὁ διάκονος Δημήτριος διάβασε ἕνα χρυσοστομικό χωρίο «ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων», μέ στεντορεία φωνή, εἶπε ὁ Νικομηδείας Πέτρος: «Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, τοιαῦτα λέγει περί τῶν εἰκόνων· τίς ἔτι τολμᾷ εἰπεῖν κατ’ αὐτῶν;». Ὁ Μέγας Φώτιος (9ος αἰ.) ἐπίσης μίλησε μέ βαθυτάτη ἐκτίμηση γιά τό πρόσωπό του. Ἀκόμη ὁ Ἅγιος Ἱερώνυμος (5ος αἰ.) τόν ἀναφέρει στό ἔργο του «De viris illustribus» καί τόν θεωρεῖ «ἐκκλησιαστική αὐθεντία». Ἐπίσης, ὁ Ἱ. Αὐγουστῖνος (5ος αἰ.) τόν χαρακτηρίζει «μέγαν ἄνδρα» καί ἐπικαλεῖται τήν μαρτυρία του γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς αἱρέσεως τοῦ Πελάγιου. Ὁ Συμεών ὁ Μεταφραστής (10ος αἰ.), τόν χαρακτηρίζει «ἀληθῆ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπο καί γνήσιο τῆς μετανοίας κήρυκα», ἐνῶ ὁ ἅγ. Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης (18ος αἰ.) τόν ἀποκαλεῖ «Διδάσκαλο τῶν διδασκάλων».

Στούς νεότερους αἰῶνες μελέτησαν πολλοί διανοητές, θεολόγοι, φιλόσοφοι καί ἱστορικοί τόν Ἱ. Χρυσόστομο. Οἱ ξένοι: Ὁ περίφημος Γάλλος ἐκκλησιαστικός ρήτωρ J. Bossuet (18ος αἰ.) ἔγραψε ὅτι ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἦταν «ὁ μεγαλύτερος καί βαθύτερος ἀπό τούς κήρυκας». Ὁ μέγιστος ἐκ τῶν φιλολόγων Ulr. Wilamowitz (†1931) τόν θεωρεῖ «ἐφάμιλλον τοῦ Δημοσθένους καί ὑπέρτερον τοῦ Ἀριστείδου». Ὁ Γερμανός καινοδιαθηκολόγος καί ἱστορικός τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας F. Baur (†1860) γράφει ὅτι: «Ὁ Χρυσόστομος ἐξακολουθεῖ μέ τά συγγράμματά του νά ζῇ καί σήμερα ἀκόμα, ὅτι ὁ ἄμβωνας τῆς Ἀντιοχείας καί Κωνσταντινουπόλεως ἐπεξετάθηκε σέ παγκόσμιο ἄμβωνα». Καί ὁ ἀξιόλογος θεολόγος τῆς διασπορᾶς, G. Florovsky (†1979) ὑπογραμμίζει ὅτι «ἡ μαρτυρία τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἶναι μία κλήση πρός ἕναν ὁλοκληρωμένο χριστιανισμό».

Στόν ὀρθόδοξο δέ ἑλληνικό χῶρο, ὁ Ἱερός Χρυσόστομος πράγματι, κατέχει ἐξέχουσα θέση. Ἀναφέρουμε τίς γνῶμες μερικῶν ἀξιολόγων προσωπικοτήτων:

Ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος (†1891) γράφει: «Ποτέ ρήτωρ ἐπί γῆς, ποτέ ἱεροκῆρυξ, ποτέ ἠθικολόγος δέν παρέστησεν ἐπιτηδειότερον εἰς τόν ἄνθρωπον τάς τοῦ ἀνθρώπου συμφοράς οὔτε συνεκίνησεν ἰσχυρότερον τήν καρδίαν οὔτε προεκάλεσε καταπειστικώτερον τήν καλοκαγαθίαν καί τήν ἀρετήν. Ἦτο δέ τό κήρυγμα τοῦ Χρυσοστόμου σοφόν μέν, ἀλλά δημοτικώτατον, διότι ἤξευρε ν' ἁρπάζῃ τάς ψυχάς τῶν ἀκροατῶν δι' εἰκόνων τοῦ καθημερινοῦ αὐτῶν βίου, ζωηρῶν καί οἰκειοτάτων εἰς αὐτούς. Προσέχων ἐπιμελῶς εἰς πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νά συγκινήσῃ τούς ἀκροατάς του διετέλει ἑκάστου πολίτου καί Χριστιανοῦ ὁδηγός καί παρήγορος, γινόμενος τύπος καί ὑπογραμμός θρησκευτικῆς εὐγλωττίας καί θρησκευτικοῦ ἀξιώματος, πρός τόν ὁποῖον δέν ἠδυνήθησαν νά προσεγγίσουν οὐδ' αὐτοί οἱ περικλεέστεροι τῶν νεωτέρων ἱεροκηρύκων οὐδ' αὐτοί οἱ ἁπάντων ὀνομαστότατοι, οἱ κατά τήν ιζ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσαντες Γάλλοι»[22].

Ἐπίσης, ὁ ἱστορικός Φιλάρετος Βαφείδης (†1933) χαρακτηρίζει τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο «πατέρα τῶν πτωχῶν καί καταδιωκομένων, κήρυκα τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐλεγκτήν τοῦ κακοῦ, ὅπου τοῦτο συνήντα»[23]. Ὁ δέ Πατρολόγος Δημήτριος Μπαλᾶνος (†1945) γράφει ὅτι: «Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀνήκει ἀληθῶς εἰς τήν χορείαν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἐκκλησίας καί γενικώτερον τῆς ἀνθρωπότητος... Δέν ἦτο μέγας μόνον ὡς ἄνθρωπος καί ὡς Ἱεράρχης˙ ἦτο μέγας καί ὡς συγγραφεύς καί ἀπαράμιλλος ὡς ρήτωρ»[24].

Ὁ καθηγητής καί ἀκαδημαϊκός Παν. Μπρατσιώτης (†1982), ὑπογραμμίζει: «Ὁ Χρυσόστομος εἶναι τό κλασσικόν ἀνάγνωσμα τῶν Βυζαντινῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπίδρασίς του δέν περιωρίσθη εἰς τό Βυζάντιον. Τά βιβλία του μεταφρασθέντα εἰς τε τάς γλώσσας τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς καί εἰς τήν Λατινικήν ἐγένοντο λίαν ἐνωρίς κτῆμα ὅλης τῆς Ἐκκλησίας τόσον εἰς τήν Ἀνατολήν ὅσον καί εἰς τήν Δύσιν»[25]. Καί ὁ διακεκριμένος πολυγραφότατος καθηγητής τῆς Πατρολογίας Στυλ. Παπαδόπουλος (†2012) γράφει λίαν εὔστοχα: «Ὁ μέγας ἑρμηνευτής καί θεολόγος Ἰωάννης, πού κυριάρχησε διαχρονικά καί ἀδιαφιλονείκητα στήν συνείδηση τῶν χριστιανῶν μέ τό ἐπώνυμο Χρυσόστομος, διαμορφώθηκε θεολογικά στήν Ἀντιόχεια, κορύφωσε τήν πολυσήμαντη δράση του στήν Κωνσταντινούπολη καί παρέδωκε τό πνεῦμα ἐξόριστος στά Κόμανα τοῦ Πόντου. Ὁ Ἰωάννης, θεληματικός καί εὐρυτάτης παιδείας ἄνδρας, ὑπῆρξε ταλαντοῦχος καί πληθωρικός ρήτορας, πού ἔδωσε ρώμη στόν ἀττικό λόγο χάριν τῆς οἰκοδομῆς τῶν πιστῶν. Ὑπῆρξε ἀκόμη ἀσκητής-ἀναχωρητής ὑψηλῶν μέτρων, πού ὅμως διακόνησε τήν Ἐκκλησία ὡς ποιμένας καί διδάσκαλος. Κι ἐνῶ ἔζησε στήν συριακή πρωτεύουσα

τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου, στήν χοάνη τῶν ἰσχυρῶν ἑρμηνευτικοθεολογικῶν καί κοινωνικοφυλετικῶν ἀντιθέσεων, κατόρθωσε νά ὑπερβεῖ τίς ἀκρότητες ὅλων, νά ὀρθοδοξήσει καί νά γίνει ὁ κατ' ἐξοχήν οἰκουμενικός διδάσκαλος, τήν φήμη τοῦ ὁποίου κανείς ποτέ δέν ἐσκίασε»[26].

Ἔπειτα, ὁ λόγιος ἱερομόναχος Γεώργιος Καψάνης (2014) γράφει: «Ὁ ἔπαινος στήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο εἶναι πολύς καί αἰώνιος. Καί δικαίως, διότι τρέφει συνεχῶς τήν Ἐκκλησία μέ τά κηρύγματά του, τίς ἐξηγήσεις ἐπί τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τήν θεολογία του καί τήν Θεία Λειτουργία του˙ διότι ἀποτελεῖ αἰώνιο ὑπόδειγμα χριστιανικῆς ζωῆς μέ τήν φιλανθρωπία του, τούς ἀγῶνες του ὑπέρ τῶν πασχόντων καί ἀδικουμένων, τήν ἁγιότητα τοῦ βίου του, τήν καρτερία καί τήν ὑπομονή του στούς ἀδίκους διωγμούς ἀπό ἄρχοντας καί κληρικούς. Δέν θά εἶναι ὑπερβολή ἐάν τόν χαρακτηρίσουμε ὡς δέκατον τρίτον Ἀπόστολον, ὡς Μεγαλομάρτυρα ἤ καί ἐφάμιλλον τῶν Προφητῶν»[27].

Ἀναφέρουμε καί τήν ἄποψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ ἀειμνήστου Χρυσοστόμου (τοῦ Παπαδοπούλου, †1938), ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τόν Ἱ. Χρυσόστομο ὡς: «Μελισταγῆ τῆς ἀληθείας κήρυκα, μέγαν τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ ποιμένα καί διδάσκαλον, ἔχων ἐπί πλέον κάλλιστα ἐφόδια ἐκ φύσεως ὕψος διανοίας καί βάθος μεγαλοφυΐας, ζωηρότητα πνεύματος καί θαυμαστήν τῆς φαντασίας, δύναμιν, γνῶσιν τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καί τῆς καρδίας βαθυτάτην»[28].

Κατακλείουμε παραθέτοντας καί τήν σπουδαία γνώμη τοῦ εἰδικοῦ περί τόν Ἱερόν Χρυσόστομον λογίου Ἱεράρχου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος ἐπισημαίνει: «Δέν εἶναι τυχαῖος ἐκκλησιαστικός ἄνδρας ὁ Ἱερός Χρυσόστομος˙ ἐπηρέασε τήν ζωή τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἐλάχιστοι... Οὔτε ἔπαψε, οὔτε θά πάψει νά προκαλεῖ τό ἐνδιαφέρον καί νά συγκινεῖ τούς χριστιανούς ἡ σεπτή μορφή καί τό ἔργο τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου»[29].

Ἔπειτα ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας χρησιμοποιεῖ καταπληκτικές λέξεις καί ἐκφράσεις γιά νά ἐξυμνίσει, ὡς δεῖ, τόν Ἱ. Χρυσόστομον. Ἰδού μερικές: Θεορρήμων Χρυσόστομος, Ἐπίγειος ἄγγελος καί Οὐράνιος ἄνθρωπος, Τῶν ἀρετῶν τό θησαύρισμα, Λύρα τῆς μετανοίας, Φωστήρ τῆς Ἐκκλησίας, Τό στόμα τῆς Ἐκκλησίας, Σάλπιγγα Χρυσόφωνος, Χρυσορρήμων, Σοφός, Καθηγητής, Στόμα Χρυσεμφανές, Θεολογίας ἡ ἀκρίβεια, Τῶν ἁμαρτανόντων ἡ διόρθωσις, Τῶν ὀρφανῶν ὁ πατήρ, Τῶν ἀδικουμένων ὀξυτάτη βοήθεια.

Πράγματι, συστολή καρδίας μᾶς διακατέχει, ὅταν ὁμιλοῦμε ἤ γράφουμε γιά τόν Ἱ. Χρυσόστομο. Ἀλήθεια, πῶς τολμοῦμε νά ἐγκωμιάζουμε τόν γίγαντα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας μας;

Ὡστόσο, αἰῶνες τώρα, ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἐμπνέει, συγκινεῖ, ἀκτινοβολεῖ, διδάσκει, ἐξυψώνει, παραμένει μία ζῶσα εὔλαλος μαρτυρία.

Ἄραγε, πόσο ἔχουμε συνειδητοποιήσει τόν ἀτίμητο αὐτό θησαυρό τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς μας παραδόσεως καί πόσο τόν ἔχουμε ἀξιοποιήσει δεόντως; Δέν μένει παρά νά ἐνστερνιστοῦμε τήν εὐχή: Ὁ σοφός χρυσορρήμων Ἱεράρχης νά χρυσουργώσει τίς καρδιές μας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Βασ. Ἰωαννίδου, Ὁ Χρυσόστομος, τύπος καί μιμητής τοῦ Ἀπ. Παύλου, περ. Ἀκτῖνες (1959), σ.56
2. PG 49, 232 α
3. PG 49, 21δ
4. ΕΠΕ 12, Ὁμιλία πα’, σελ.187
5. ΕΠΕ 21, 265 ἑπ.
6. ΕΠΕ 8^{A}, σελ.85
7. PG 60, 717
8. PG 56, 109β
9. PG 56, 589
10. PG 62, 546β
11. ΕΠΕ 30, σελ.701
12. PG 56, Ὁμιλία δ’, 121
13. ΕΠΕ 33, σελ.110-111
14. ΕΠΕ 33, σελ. 386 ἑπ.
15. ΕΠΕ 30, σελ. 284 ἑπ.
16. PG 50, 796
17. PG 48, 642δ
18. ΕΠΕ 28, σελ. 269
19. ΕΠΕ 18^{A}, σελ.105
20. ΕΠΕ 13, σελ.581 ἑπ.
21. ΕΠΕ 35, σελ.457 ἑπ.
22. Παπαρρηγοπούλου Κων., Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμ. Β’, Ἀθῆναι 1886, σελ. 657.
23. Βαφείδου Φιλάρ.: Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, τόμ. Α’, σελ. 359, ἐν Κων/λει 1884.
24. Μπαλάνου Δημ. Πατρολογία, σελ. 374, ἐν Ἀθήναις.
25. Μπρατσιώτου Παν., Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης καί ἰδίᾳ τῶν Ἑλλήνων, περ. «Ἀκτῖνες» (1955), σελ. 3.
26. Παπαδοπούλου Στυλ., Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, τόμ. Α’, Ἀθήνα 1999, σελ. 9.

27. Καψάνη Γεωργ., Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὡς μοναχός καί θαυμαστής τοῦ Μοναχισμοῦ, στόν τόμο «Χρυσοστομικό Συμπόσιο», σελ. 229, ἔκδ. Ἀπ. Διακονία, Ἀθήνα 2007.
28. Περ. Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι, ἀρ. φ. 1478, Ἀθῆναι 1955, σελ. 16.
29. Μητρ. Μύρων Χρυσόστομος Καλαϊτζῆς, Ἱεροῦ Χρυσοστόμου Ἀπάνθισμα, ἔκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μύρων 2018, σελ. 9.